

- Lesbrief -

ISBN 9789044862867
Titel: Lisa en de ontsnapte letters
Auteur: Dieuwertje Mastenbroek
Illustrator: Wouter Pasman
Geb. 176 pagina's
Vanaf 8 jaar
Uitgegeven bij Clavis Uitgeverij

Wanneer Lisa op de zolder van de school een bijzonder boek ontdekt, blijken de letters te leven. Iedere letter heeft een eigen karakter: i krijgt snel ergens een punthoofd van en z doet niets liever dan slapen. Als een paar letters ontsnappen en er chaos ontstaat, gaan Lisa en haar klasgenoot Jip op zoek naar de maker van het boek. Kunnen ze samen de letters weer in het gareel krijgen? En vooral die ssstoute letter s, die naar Spanje wil?

Wij maken
kinderdromen
waar

Lesbrief Lisa en de ontsnapte letters

Thema's: taal, vriendschap, magie, fantasie, geschiedenis, humor, mysterie

Lessuggesties:

In het boek Lisa en de ontsnapte letters komen de letters tot leven. Aangezien leerlingen op de basisschool volop met letters bezig zijn, biedt dit boek eindeloos veel mogelijkheden voor klasactiviteiten. Deze lesbrief geeft verschillende suggesties, verdeeld in vijf vakgebieden, die willen inspireren en aanzetten tot experimenteren met eigen waardevolle ideeën.

Kerdoelen:

De lessuggesties sluiten aan op de kerndoelen primair onderwijs die in 2026 vastgesteld zijn voor Nederland. Bij iedere suggestie staan de overeenkomstige kerndoelen vermeld.

Doelgroep:

De lessuggesties zijn erg breed in te zetten. Een aantal ideeën is zelfs geschikt voor de gehele basisschool. Je kunt de lessen naar eigen inschatting uitvoeren en de verwachtingen of eisen bijstellen.

Wist je al dat je op de websites van Clavis Uitgeverij en Dieuwertje Mastenbroek extra materiaal kunt vinden?

- Er zijn kleurplaten om direct in de klas te gebruiken.
- Er is een toffe speurtocht. Je kunt de letters uitprinten en verstoppen in het klaslokaal, het schoolgebouw, de gymzaal of op het schoolplein. Dat kan overigens ook op iedere andere plek: in winkels, in bibliotheken of thuis. De leerlingen kunnen aan de hand van de afstreekkaart bijhouden welke letters ze al gevonden hebben. Altijd een succes!
- Er is een alfabetposter met de levende letters om thuis, in bibliotheken, in winkels of in de klas op te hangen.
- Daarnaast zijn de letters los te downloaden. Daar kun je ontzettend veel mee doen. Je kunt ze bijvoorbeeld als een slinger door de klas hangen. Heeft de klas een nieuwe letter geleerd? Dan komt hij aan de slinger.

Bekijk de website van Dieuwertje!

Taal

Een boek vol levende letters

Lees de eerste twee hoofdstukken voor. Eventueel kun je ook verder lezen tot en met hoofdstuk 4. Dan weten de leerlingen al iets meer over de letters.

Lisa vindt een boek op de zolder van de school. In dat boek zitten levende letters. Laat de leerlingen bedenken wat zij zouden doen als ze een boek vinden waarin de letters leven. Ze mogen het gesprek met elkaar aangaan. Ook mogen ze het verhaal verder schrijven. Vergelijk uiteindelijk de ideeën van de klas met die uit het boek.

Sluit aan op:

- Kerndoel 3A: De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.
- Kerndoel 3B: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.

Woordenchaos

In het boek klopt niks meer van de taal. Daar hebben de ondeugende letters voor gezorgd. Zo veranderen straatnaamborden, staan er vreemde ingrediënten in recepten en kan de krant niet meer fatsoenlijk gelezen worden.

Laat de leerlingen een aantal woorden opschrijven. Vervolgens bedenken ze hoe ze die woorden op een gekke en grappige manier kunnen veranderen door letters te verplaatsen of samenstellingen te maken. Wat voor creaties kunnen ze verzinnen? Kunnen ze nieuwe woorden maken?

Sluit aan op:

- Kerndoel 3B: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- Kerndoel 6A: de leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.

De oplossing

Lees het boek tot en met hoofdstuk 8 voor aan de klas. De levende letters zorgen voor een hoop chaos. Laat de leerlingen bedenken en opschrijven hoe Lisa het probleem kan oplossen. Bespreek de ideeën van de leerlingen klassikaal. Vergelijk ze dan met de ideeën van Lisa uit het boek.

Sluit aan op:

- Kerndoel 2A: De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten.
- Kerndoel 3B: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- Kerndoel 9A: De leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Rekenen

Levende cijfers

In Lisa en de ontsnapte letters komen de letters tot leven. Wat zou er gebeuren als Lisa een boek vindt met cijfers? Hoe gedragen de cijfers zich? Welk karakter hebben ze? Kunnen de leerlingen de levende cijfers ook visualiseren door ze te tekenen?

Sluit aan op:

- Kerndoel 10A: De leerling redeneert en rekt met gehele en decimale getallen.
- Kerndoel 18A: De leerling herkent en gebruikt wiskunde in alledaagse en maatschappelijke situaties.

Boeksommen

De levende letters ontsnappen uit het boek! Het ideale concept om samen bussesommen – euh ... boeksommen te maken. Laat letters in en uit het boek gaan. Hoeveel letters zitten er in het boek? Hoeveel letters gaan eruit? Hoeveel letters zijn er nu nog? Hoeveel letters komen erbij?

Sluit aan op:

- Kerndoel 10A: De leerling redeneert en rekt met gehele en decimale getallen.
- Kerndoel 15A: De leerling lost wiskundige problemen en toepassingsproblemen op.
- Kerndoel 16A: De leerling gebruikt wiskundetaal en wiskundige representaties.
- Kerndoel 18A: De leerling herkent en gebruikt wiskunde in alledaagse en maatschappelijke situaties.

Tel de letters

Met letters kun je eindeloos lang tellen. Hoeveel letters zijn er? Hoeveel klinkers zijn er? Hoeveel medeklinkers? Hoeveel letters zijn er als we in sprongen van twee alle tweetekensklanken (oe, ou, au, ui ...) tellen? Hoeveel letters zitten er in je naam? En als je je achternaam erbij optelt? Enzovoorts.

Sluit aan op:

- Kerndoel 10A: De leerling redeneert en rekt met gehele en decimale getallen.
- Kerndoel 15A: De leerling lost wiskundige problemen en toepassingsproblemen op.
- Kerndoel 16A: De leerling gebruikt wiskundetaal en wiskundige representaties.
- Kerndoel 18A: De leerling herkent en gebruikt wiskunde in alledaagse en maatschappelijke situaties.

Handvaardigheid

Breng de letters tot leven

Op veel plekken kun je houten letters kopen. Laat de leerlingen hun eigen houten letter versieren en tot leven komen. Denk aan wiebeloogjes en armen en benen van pijpenragers. Zo hebben de leerlingen hun eigen levende letter! Uiteraard kun je ook zelf letters van allerlei materialen maken: klei, piepschuim, karton, aluminiumfolie, enzovoorts.

Sluit aan op:

- Kerndoel 35A: De leerling gebruikt creatieve maak- en denkstrategieën in een iteratief kunstzinnig proces.
- Kerndoel 35B: De leerling onderzoekt het eigen artistiek creatief vermogen.

Bedenk je eigen cover

Laat de leerlingen bedenken wat voor cover zij voor het boek zouden ontwerpen. Wat is er nodig om een goede cover te maken? Wat zou het beste coverbeeld zijn voor dit verhaal? Wat vinden de leerlingen van de originele cover? Wat zou het idee van de illustrator zijn geweest? Wat vinden ze van de kleuren?

Daarna gaan de leerlingen zelf aan de slag en maken ze een nieuwe cover met materialen naar keuze. Uiteindelijk kun je de covers klassikaal analyseren. Lijken ze op de originele versie of geven de leerlingen er een eigen draai aan? Ze kunnen eventueel ook in tweetallen werken.

Sluit aan op:

- Kerndoel 35A: De leerling gebruikt creatieve maak- en denkstrategieën in een iteratief kunstzinnig proces.
- Kerndoel 35B: De leerling onderzoekt het eigen artistiek creatief vermogen.
- Kerndoel 36A: De leerling drukt zich individueel en samen met anderen uit in vormen van kunst.
- Kerndoel 36B: De leerling gebruikt technieken en vaardigheden bij het maken van individueel en gezamenlijk werk.
- Kerndoel 37A: De leerling neemt deel aan diverse culturele en kunstzinnige activiteiten en reflecteert op eigen ervaringen en die van anderen.
- Kerndoel 37B: De leerling verkent het ontstaan van kunstzinnige en cultuurhistorische uitingen.

Ontwerp het nieuwe schoolgebouw

De school van Lisa gaat verhuizen. Ze verruilen het oude gebouw voor ... bedenk het maar! Hoe zal de nieuwe school van Lisa eruit komen te zien? En hoe zou jouw ideale school eruitzien?

Sluit aan op:

- Kerndoel 35A: De leerling gebruikt creatieve maak- en denkstrategieën in een iteratief kunstzinnig proces.
- Kerndoel 35B: De leerling onderzoekt het eigen artistiek creatief vermogen.
- Kerndoel 36A: De leerling drukt zich individueel en samen met anderen uit in vormen van kunst.
- Kerndoel 36B: De leerling gebruikt technieken en vaardigheden bij het maken van individueel en gezamenlijk werk.

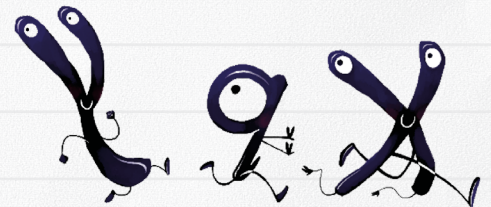
Beweging

Klimmen

De letters zijn ontsnapt! Ze zitten overal in het klimrek en moeten eruit gehaald worden voordat er nog meer chaos ontstaat. Hang het klimrek vol met letters en leg een boek op de grond. Zal het de leerlingen lukken om alle letters uit het klimrek te halen en ze terug in het boek te stoppen?

Sluit aan op:

- Kerndoel 38A: De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.
- Kerndoel 38B: De leerling verbetert de beweegvaardigheid.
- Kerndoel 38C: De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.
- Kerndoel 39A: De leerling neemt verantwoordelijkheid voor het samen deelnemen aan beweegactiviteiten.
- Kerndoel 40A: De leerling oriënteert zich op beweegcontexten.

Rennende letters

Leg een paar matten in het midden van de gymzaal.

De matten stellen samen het boek van de letters voor. Er zijn twee tikkers.

Die staan niet op de matten. Alle andere leerlingen zijn veranderd in letters en zitten in het boek.

Tel af: drie, twee, een ... Daar gaan ze! De letters rennen uit het boek. De tikkers proberen zo veel mogelijk letters te tikken binnen de tijd die ze krijgen. Welke letters hebben ze terug in het boek getikt? En welke ondeugende letters zitten nog niet in het boek?

Sluit aan op:

- Kerndoel 38A: De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.
- Kerndoel 38B: De leerling verbetert de beweegvaardigheid.
- Kerndoel 38C: De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.
- Kerndoel 39A: De leerling neemt verantwoordelijkheid voor het samen deelnemen aan beweegactiviteiten.
- Kerndoel 40A: De leerling oriënteert zich op beweegcontexten.

Woordenestafette

Zet een uitdagend parcours uit over de lengte van de gymzaal, passend bij de groep. Zorg ervoor dat er meerdere teams naast elkaar kunnen werken door het parcours drie of vier keer te plaatsen. Bij elk team ligt een bakje met letters. Geef de groepjes een woord of een korte zin die ze moeten maken. Je kunt ook aan de leerlingen vragen welk woord er gemaakt moet worden. Iedere leerling neemt een letter mee, gaat over het parcours, legt de letter aan het einde op een blad en rent gauw terug. Dan is de volgende aan de beurt. Welk team heeft het woord of de zin als eerste neergelegd?

Sluit aan op:

- Kerndoel 38A: De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.
- Kerndoel 38B: De leerling verbetert de beweegvaardigheid.
- Kerndoel 38C: De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.
- Kerndoel 39A: De leerling neemt verantwoordelijkheid voor het samen deelnemen aan beweegactiviteiten.

Sociaal-emotioneel

In het boek komen diverse onderwerpen aan bod waar waardevolle klassengesprekken over gevoerd kunnen worden.

Pesten

In het begin van het verhaal vindt Lisa Jip een vervelende klasgenoot. Hij is onaardig en niemand mag met hem meedoen. Laat dat nou precies de klasgenoot zijn waar Lisa mee moet samenwerken om het letterprobleem op te lossen! Hoewel ze van zijn gedrag baalt, leert Lisa al snel dat Jip toch aardiger is dan hij zich voordeet. Als ze het over vrienden hebben, wordt duidelijk dat Jip eigenlijk geen vrienden heeft. Op zijn oude school werd hij zelfs gepest. Nu begrijpt Lisa waarom hij zich zo gedraagt: als je zelf gaat pesten, word je niet gauw een slachtoffer van pestgedrag.

Dat gegeven kan een insteek zijn om pestgedrag in de klas te bespreken. Waarom gaan kinderen pesten? Hoe voel je je als je gepest wordt? Hoe kun je het pesten stoppen? Hoe verandert je gedrag als je gepest bent?

Sluit aan op:

- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.
- Kerndoel 4B: De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.
- Kerndoel 19A: De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.
- Kerndoel 20A: De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.
- Kerndoel 20B: De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.
- Kerndoel 21B: De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.
- Kerndoel 25A: De leerling analyseert maatschappelijke verschijnselen en ontwikkelingen en benoemt waarden en belangen.
- Kerndoel 28B: De leerling verkent invloed en macht in de samenleving.
- Kerndoel 28C: De leerling beschrijft hoe mensen omgaan met diversiteit in de samenleving.
- Kerndoel 28D: De school draagt bij aan de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en bevordert respectvolle omgang met anderen.

Vriendschap

Lisa spreekt met haar beste vriendin Sofie af om samen te spelen als de school uit is, maar dan vindt Lisa het boek met de levende letters. Ze besluit het boek mee naar huis te nemen en zegt tegen Sofie

dat ze zich niet goed voelt. Ook de dag daarna verzint ze smoesjes om niet met Sofie af te spreken. om het letterprobleem op te lossen! Hoewel ze van zijn gedrag baalt, leert Lisa al snel dat Jip toch aardiger is dan hij zich voordoet.

Dit kan een mooie start zijn voor een gesprek over vriendschap. Mag je geheimen hebben voor elkaar? Mag je een smoesje bedenken als je niet wilt afspreken? Zal je vriend of vriendin het aan je merken als je niet helemaal eerlijk bent? Hoe had Lisa het anders kunnen aanpakken?

Sluit aan op:

- Kerndoel 4A: De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.
- Kerndoel 4B: De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.
- Kerndoel 19A: De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.
- Kerndoel 20A: De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.
- Kerndoel 25A: De leerling analyseert maatschappelijke verschijnselen en ontwikkelingen en benoemt waarden en belangen.
- Kerndoel 28D: De school draagt bij aan de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en bevordert respectvolle omgang met anderen.

